Arnes Tufek

25.09.2026. 02:17
Pogledano: 592 puta

Šaljem svoje navike na Mjesec. Zauvijek!

Paradajz. "Ne znam". Dvije stotine maraka za mamu. Loše navike poslane na Mjesec. Nekoliko običnih pitanja pretvorilo je jedan roditeljski sastanak u večer koju ćemo dugo pamtiti.

Sve je zapravo počelo u julu. Školska godina tek je završila — mislim na onaj nastavni dio — i došlo je vrijeme da odmorimo, da se barem malo pokušamo isključiti od škole, planova, evidencija, časova i obaveza.

A opet, valjda to tako mora biti. Nastavnik ni na odmoru ne prestaje biti nastavnik.

Negdje između odmora i prvih misli o novoj školskoj godini kroz glavu mi je prošla ideja: leksikon.

Ne onaj leksikon iz našeg djetinjstva, klasični, sa pitanjima poput: koja ti je omiljena boja, omiljeno jelo, omiljeni glumac ili šta si u horoskopu. Htio sam nešto svoje. Nešto drugačije. Nešto kroz šta bih mogao još bolje upoznati učenike kojima sam razrednik, a da pri tome sebi ne zadajem novi izazov tek radi izazova.

Jednostavno, želio sam ih upoznati bolje.

Počeo sam pisati pitanja. Pa sam ih, naravno, brisao. Onda ponovo zapisivao. Jedno mi se učinilo baš dobrim, a sutradan bih ga pogledao i rekao sebi: „Ma, nigdje veze.“ Drugo je bilo zanimljivo, ali

nekako previše direktno. Treće je bilo posebna priča — pravo pitanje za odraslu osobu, a upućeno djetetu.

Nisam želio da bude tako.

Htio sam da pitanja budu dovoljno jednostavna da dijete ne razmišlja šta nastavnik želi čuti, a opet dovoljno otvorena da odgovor može biti samo njegov. Bez tačnog i pogrešnog odgovora.

Tako su danima nastajala pitanja o običnoj suboti bez obaveza, hrani, prijateljima, slobodnom vremenu, novcu, željama, sitnicama koje nas raduju i svim „onim“ stvarima kojih bismo se najradije riješili.

Napravio bih jednu verziju, pogledao je i zaključio: „Ma jok, nije to to.“ Onda mijenjaj. Pa opet nije. Onda se negdje i iznerviram, počnem sam sa sobom raspravljati, da ne kažem svađati — nije lijepo. Kažem sebi: „Ma neću. Odustajem. Šta će mi ovo?“

A onda ne prođu ni dva dana, ja opet sjednem. Pokunjen, kao da me neko posmatra i govori: „Eno ga. Opet radi ono od čega je rekao da odustaje.“

Vjerujem da je upravo to jedna od stvari kojima pokušavamo naučiti našu djecu, a nekako je često zaboravimo primijeniti na sebi: ako nam je do nečega stalo, ne moramo odustati samo zato što prvi pokušaj nije dovoljno dobar.

I tako se, negdje tokom svih tih premišljanja, pojavila druga ideja.

A šta ako ista pitanja ne postavim samo učenicima?

Šta ako ih postavim i njihovim roditeljima, ali tako da roditelji ne odgovaraju o sebi, nego pokušaju odgovoriti onako kako misle da bi odgovorilo njihovo dijete?

Tu je onaj leksikon koji sam ranije spomenuo prestao biti samo leksikon.

No, eto već septembra.

A septembar u školi nije mjesec.

Septembar je posebno stanje.

Rasporedi, sjednice, novi učenici, stari problemi, novi problemi, administracija, roditelji, planovi, časovi, poruke, obrasci, rokovi, ona kolegica, onaj kolega... Da ne govorimo neistine — i poneki trač.

Prvi čas odjeljenske zajednice već je tu. Proleti kao dlanom o dlan. Dok podijelih udžbenike, dođe i prođe i drugi, a mog leksikona nigdje.

Ustvari, to nije nikakav leksikon. To je obrazac. Ali eto, hoću da budem fancy, pa neka se zove leksikon.

Noć prije trećeg časa odjeljenske zajednice sjedim u svom kutku i buljim u onaj Word dokument.

Gledam ga i pitam se: hoću li ja ovo stvarno uraditi? Hoće li djeca prihvatiti? Hoće li im biti glupo? Hoće li odgovarati iskreno? Hoću li od svega ovoga napraviti nešto korisno ili sam tokom ljeta jednostavno previše razmišljao o jednoj sasvim običnoj ideji?

I tada se u čovjeku pojavi nekakav čudan osjećaj. Kao vjetar u leđa koji ga gura.

Ne znam kako bih ga drugačije nazvao nego osjećajem da u tom trenutku možeš više nego što misliš da možeš.

Kažem sebi:

Hajde. Uradi to. Nema nazad.

Četvrtak je. Gledam — svi su tu.

Onim svojim strogim glasom, jer izgleda da ne znam drugačije, izmišljam da nisu slušali i kažem:

„Sad ćete raditi jedan poseban test.“

Idem od učenika do učenika, dijelim papire, a oni se smješkaju.

„Pa ovo je lako!“

Mislim u sebi: E, jesi našao kada ćeš biti strog.

Povlačim ručnu, što bi se reklo, i objašnjavam im da je to leksikon, da smo tako nešto i mi kao klinci ispunjavali. Samo što sada nije sveska, nego papir koji ću ja uvezati i čuvati sve do devetog razreda.

Posebno im naglašavam da ne pokušavaju pogoditi šta bih ja želio pročitati. Neka napišu onako kako jeste. Onako kako oni misle. To je njihovo pravo. Šta god napišu, neću se naljutiti.

Na tom komadu papira — dobro, nije baš komad, nego A4 obostrano — mogu reći sve.

Počeli su.

Meni vrag ne da mira. Hodam oko njih i čekam ko će prvi podići ruku i reći da mu nešto nije jasno.

Međutim — niko.

U našem odjeljenju imamo i jednu drugaricu kojoj ponekad zatreba dodatna podrška. Kažem sebi: hajde, sjedni pored nje, ako negdje zapne, pomozi.

Ništa.

Radi sama.

Neko samo podigne ruku i pita:

„Mogu li napisati baš ono što sam zamislio?“

„Naravno.“

To i jeste poenta.

Kada sam pokupio leksikone, podsjetio sam samog sebe na obećanje koje sam sebi dao.

Nećeš gledati.

Nećeš čitati.

Nećeš zavirivati.

Nećeš pokušavati unaprijed saznati šta te čeka.

Čuvat ćeš ih do roditeljskog sastanka i odgovore ćeš prvi put čuti zajedno s roditeljima.

Da budem potpuno iskren, to je vjerovatno bio najteži dio cijele moje ideje.

Leksikoni su kod mene. Znam da su unutra odgovori mojih učenika koje svakodnevno jurim po školi, s kojima razgovaram, pokušavam se šaliti, a opet, po potrebi, biti i strog.

Ne kažem da čovjek mora biti strog.

Ali s vremena na vrijeme dobro dođe, makar zbog sitnice.

Ipak, čvrsto sam se držao riječi date samom sebi.

Danas mi je posebno drago zbog toga.

Da sam odgovore pročitao ranije, roditeljski sastanak za mene ne bi bio isto iskustvo.

Ovako sam u svaki odgovor ulazio potpuno nespreman.

Baš kao i roditelji.

Sljedeća stanica — roditeljski sastanak.

Trema me drma.

Moram baš tako reći, jer ta riječ najbolje opisuje moje stanje u tom trenutku.

Znam da imam plan. Moram ga imati. Mi nastavnici volimo planove. Plan nam nekako daje osjećaj da barem približno znamo šta radimo.

Dakle, plan je sljedeći: svakom roditelju ću dati po jedan upitnik. Objasnit ću im da zamišljaju odgovore svog djeteta i da ih tako zapisuju. Dobit će dovoljno vremena. Odrasli su, ne treba im mnogo — dvadesetak minuta.

Kada svi završe, jedan po jedan će dolaziti do mene i tiho ćemo porediti odgovore.

Njihove i dječije.

Kažem sebi:

Majstore, samo polako.

Sigurno.

Mirno.

Kontrolisano.

Sam sebe uvjeravam da je plan vrhunski. Nemam druge. Nekako se čovjek mora ohrabriti.

Približava se vrijeme sastanka. Roditelji ulaze u učionicu, pozdravljamo se, a onda me jedan roditelj odmah nakon pozdrava iznenadi:

„Sin mi je pričao da su nešto odgovarali. Kaže, imali neki leksikon."

Drugi dobacuje:

„Moj kaže da je bilo zanimljivo."

Mislim u sebi: Kako mi se ovo moglo desiti?

A onda opet pomislim — možda je i dobro.

Barem ćemo se malo našaliti. Bit će drugačije.

Jedini „problem" je što sada imam spremne roditelje.

Nakon uvodnog dijela i onih pravila koja moramo svake godine ponoviti, uključujući silne pravilnike za ovo i ono, došao je trenutak da saopštim da bih volio da i oni urade taj famozni leksikon.

Polako sam objasnio da je to moja ideja i da bih njihov pristanak i ispunjavanje upitnika doživio i kao podršku meni kao razredniku.

Naravno, objasnio sam i da ovo nije ispit roditeljstva.

Nećemo brojati tačne odgovore.

Nećemo utvrđivati ko bolje poznaje svoje dijete.

Želio sam samo da pokušamo čuti jedni druge na malo drugačiji način.

Prihvataju.

Dogovorimo se da im je dvadesetak minuta dovoljno.

Mene već hvata nervoza.

U šali kažem:

„Ja ću izaći ispred kabineta. Nemojte prepisivati, tu sam ja, gledam vas."

Svi se nasmijaše.

U meni nervoza raste li raste.

Stojim sam u hodniku i u glavi mi odjednom stotinu pitanja.

Je li ovo uopće trebalo?

Jesam li pretjerao?

Hoće li nekome biti neugodno?

Hoće li na kraju sve ispasti besmisleno?

U svoj toj nervozi odao sam se svom poroku.

Izašao sam iz škole, sklonio se pored stepenica da me niko ne vidi i zapalio cigaretu.

Uvjeren sam da mi cigareta nikada nije brže izgorjela.

Prošetao sam jedan krug oko škole, nekako se plašeći onoga što slijedi.

A onda više nije bilo izgovora.

Moram nazad.

Ulazim u učionicu.

Gledam.

Svi završili.

Moj ranije napravljeni plan još uvijek stoji: jedan po jedan, tiho i diskretno.

A onda se u mojoj glavi dogodilo nešto neobično.

Ne mogu reći ludo.

Ali svakako nesvakidašnje.

Sjetio sam se one rečenice koja otprilike kaže da je dan bez rizika izgubljen dan, a život bez rizika protraćen život.

I jednostavno sam ispalio:

„Imam jedan prijedlog. Ali samo ako ste svi u potpunosti saglasni. Ono — baš svi.“

Nastao je tajac.

Trajao je svega nekoliko sekundi, ali meni dovoljno dugo.

Objasnio sam da sam prvobitno planirao da svako pojedinačno dođe do mene i da tako pogledamo upitnike. Međutim, u tom trenutku mi se učinilo da možda postoji bolji način.

Da čitamo zajedno.

Da slušamo jedni druge.

I, što je najvažnije, da slušamo našu djecu.

Svi su pristali.

U meni potpuni šok.

I jednostavno sam pustio da me nosi.

Neki roditelji već međusobno komentarišu kako će biti zabavno.

S druge strane čujem:

„Ma šta djeca znaju.“

U meni ushićenje na maksimumu.

Objasnim pravilo: kada prozovem ime učenika ili učenice, ustaje njegov ili njen roditelj, otac ili majka, ko je već prisutan. Roditelj prvi čita svoj odgovor, a zatim ja čitam odgovor djeteta.

Prvi roditelj počinje.

Pa ja.

On čita svoj odgovor.

Ja odgovor djeteta.

Svi nasmijani.

Ne mogu vjerovati.

A ono što mi je dalo još veći vjetar u leđa bila je njihova energija. Vidjelo se da im nije dosadno. Zabavljali su se.

Odgovori se nižu.

Jedan za drugim.

Smijeh.

Neko potpuno „promaši“ — još veći smijeh.

Neki i pogode.

More ili planina.

Slatko ili slano.

Poruka ili poziv.

Izaći ili ostati kući.

Sitnice.

Naizgled sasvim obične stvari.

A onda je leksikon počeo mijenjati ton.

Atmosfera je iz smijeha i šale polako prešla u nešto što niko od nas nije planirao.

Jedno pitanje tražilo je od djeteta da kaže čemu se posebno obraduje kada roditelj nešto donese iz trgovine.

Vjerujem da i vi koji ovo čitate već pomišljate na čokoladu, grickalice, sok ili neku sitnicu.

Roditelj pročita svoj odgovor.

Zatim ja pročitam odgovor djeteta.

Paradajz.

Samo to.

Paradajz.

U narednih nekoliko trenutaka — potpuni muk.

Roditelji se pogledaju.

Ja diskretno pogledam na jednu, pa na drugu stranu.

Kao da hodam po tankom ledu i samo gledam da ne propadnem.

Nisam ništa rekao.

Nije rekao niko.

Nije ni trebalo.

Naredno pitanje kao da me dodatno dotuklo.

Djeca su trebala zamisliti da im neko pokloni određeni iznos novca i odgovoriti šta bi s njim uradila.

Još uvijek sam na istom upitniku.

Većina nas vjerovatno očekuje nešto poput: štedio bih, kupio bih ovo, kupila bih ono.

Isto dijete je napisalo:

„Dao/la bih majci. Njoj je potrebnije.“

Još veća tišina.

Pitanje koje je trebalo donijeti smijeh, maštu i šašave misli odjednom više nije bilo razigrano.

Nekako smo prešli na sljedeći upitnik.

Pa sljedeći.

Pa još jedan.

Opet je postalo zabavno.

Ali kao da su u zraku još uvijek ostala ona dva ranija odgovora.

Na jednom od narednih upitnika dolazimo do pitanja:

„Kada bi mogao/la jednu stvar poslati na Mjesec, šta bi to bilo?“

Ranije smo na to pitanje imali zabavne odgovore.

Ovaj put odgovor nas je sve zatekao.

„Svoje loše navike.“

Kao da me nešto presjeklo.

To nisam očekivao ni ja, a vjerujem ni iko od prisutnih.

Odgovor nije bio neko.

Nije škola.

Nije zadaća.

Nije predmet koji ne voli.

Nije čak ni problem koji mu pravi neko drugi.

Svoje loše navike.

Dijete je iz jednog pomalo luckastog pitanja izvuklo nešto potpuno drugačije.

Možda sam baš tada shvatio da sam tokom ljeta griješio pokušavajući napraviti „najbolja pitanja“.

Pitanje nije moralo biti savršeno.

Trebalo je samo ostaviti dovoljno prostora da dijete u njega stavi sebe.

Bilo je i iznimno hrabrih roditelja koji nisu znali odgovore.

Jedan me posebno iznenadio svojom iskrenošću.

Čak je rekao:

„Jest me stid. Neću da lažem, ali ne znam.“

Mogao je nagađati.

Mogao je napisati bilo šta.

Nije htio.

Odgovarao je iskreno i pri tome ostao dostojanstven.

A onda je došao trenutak kojeg se zaista ne mogu sjetiti u potpunosti. Ne mogu se sjetiti tačno formulisanog pitanja.

Ali odgovora njegovog djeteta sjećam se itekako.

Ostao mi je urezan u pamćenje.

„Kad ćete me više pustiti da dišem, da živim?“

Dječak miran.

Vedrog lica.

Dobar drug.

Dijete koje vam na prvi pogled ne daje nikakav razlog da biste pomislili da u sebi nosi takvu rečenicu.

Otac tog učenika je nakon roditeljskog sastanka ostao i pitao možemo li porazgovarati.

Kamo sreće da je bio jedini.

Svima sam odgovorio potvrdno.

U razgovoru sam vidio da je čovjek iskreno zabrinut.

A u tom trenutku nisam imao pravo da iz jedne rečenice donosim nekakve velike zaključke o njihovom odnosu, niti da njemu objašnjavam njegovo dijete.

Bilo bi nezahvalno.

Jedino što mi je tada palo na pamet jeste ono što i danas mislim.

Dječiji umovi ponekad su poput balona.

Mi odrasli, često iz najbolje namjere, taj balon punimo očekivanjima, savjetima, pitanjima, obavezama i kontrolom.

Ali trebali bismo znati i kada stati.

Moramo im ostaviti malo prostora.

I za njih same.

U suprotnom, balon se sve više napuhuje.

A znamo da se nijedan balon ne može puhati beskonačno.

Postoji tačka pucanja.

Naravno, nisu svi roditelji odgovore primali jednako.

Bilo je i onih koji bi na odgovor vlastitog djeteta poželjeli odmah reagovati:

„Ma nije to tako.“

„To je izmislio.“

„To samo priča.“

Šta bismo mi i bez takvih roditelja.

Nisam sebi dozvolio da upadnem u zamku rasprave.

S vremena na vrijeme samo bih ponovio da se slušamo i da se suzdržimo od komentara.

Jer šta je te večeri bilo važno?

Čuti.

Slušati.

Možda ćemo o nekim odgovorima razgovarati sutra.

Možda kod kuće.

Možda nasamo.

Možda se pokaže da iza nekog odgovora nema ničega dramatičnog.

Ali kada ga dijete napiše, najmanje što mu dugujemo jeste da ga ne poništimo prije nego što smo ga saslušali.

Kako je vrijeme odmicalo, prostorija je postajala sve čudnija.

U jednom trenutku se smijemo.

U drugom smo potpuno tihi.

U trećem blijedo gledamo jedni u druge.

Neko se iznenadi.

Neko spusti pogled.

Kod nekoga krenu suze.

Negdje nevjerica.

Negdje briga.

Negdje možda i malo srama.

A onda ponovo osmijeh.

Sve pomiješano.

Imam osjećaj da sam se tri puta preznojio u tako kratkom periodu, a da praktično ništa fizički nisam radio.

U jednom trenutku potpuno sam prestao razmišljati o svom planu.

Shvatio sam da njega više nema.

Samo su se nizala imena i prezimena.

Roditelj ustane.

Pročita svoj odgovor.

A onda čuje odgovor svog djeteta.

Slušali smo se.

Roditeljski sastanak je završen.

„Ima li još pitanja?“

Niko nema pitanja.

Ali niko ni ne izlazi.

Stoje.

Polako, gotovo potiho, prilaze i govore da bi željeli kratko razgovarati sa mnom.

Tu večer, kao i uvijek kada je riječ o njihovoj djeci, imao sam vremena za sve.

Neki roditelji bili su vidno potreseni.

Neko je želio provjeriti je li dobro razumio ono što je čuo.

Neko mi je želio reći nešto o svom djetetu.

Neko pitati šta ja primjećujem u školi.

Ljutnje nije bilo.

Nije bilo ni zamjeranja.

Ali brige je bilo.

Sa ove distance, možda upravo sve to pomiješano u jednu cjelinu doživljavam kao uspjeh te večeri.

Ne zato što želim da roditelj izađe sa sastanka zabrinut.

Nego zato što je poneko izašao sa pitanjem koje prije tog sastanka sebi možda nije postavljao.

A od pitanja ponekad sve počinje.

Neki roditelji željeli su ponijeti upitnike svoje djece.

Tu sam, bez mnogo razmišljanja, što bi se reklo kao iz topa, ispalio:

„NE.“

Ostaju kod mene.

Ne zato što meni pripadaju više nego njima, roditeljima.

Nego zato što ih želim sačuvati.

Jednog dana, kada ova djeca budu maturanti osnovne škole, ponovo ćemo uraditi nešto slično.

Postavit ćemo neka nova pitanja.

Pokušati vidjeti jesu li se promijenili.

Ako jesu — koliko?

Ali ne samo oni.

Koliko smo se promijenili mi?

Koliko ih tada poznajemo?

Koliko oni poznaju sebe?

I možda ćemo tada izvaditi i ove prve leksikone.

Iskreno se nadam da hoćemo.

I još se više nadam da će tada odgovori koje smo te večeri čitali biti razlog za mnogo više smijeha, a za mnogo manje tuge, brige i nevjerice.

Roditelji polako odlaze.

Jedan po jedan.

Ja ostajem i pomišljam:

Dobro je.

Dobro je prošlo.

Mogu staviti tačku na sve ovo.

Ipak, nisam mogao.

Sjećate se djeteta koje je napisalo da se obraduje paradajzu?

Ponekad jedna sasvim obična riječ napravi nešto što ne možete planirati.

Ponekad je neko čuje.

Zaista čuje.

I tada vas život podsjeti da među nama ima dobrih ljudi.

Ne samo onih koji će reći da im je žao.

Ima i onih koji pitaju:

„Možemo li nešto uraditi?“

Ako sve bude kako je zamišljeno, djevojčica i njena starija sestra trebale bi u narednom periodu dobiti stipendije.

Ne znam da li je to pobjeda.

Velike riječi poput „pobjede“ vjerovatno prečesto koristimo.

Ali uspjeh jeste.

I ne mislim samo na stipendiju.

Dobili smo mnogo više.

Upoznali smo se.

Mi, odrasli.

Ali smo upoznali i našu djecu.

Roditelji su upoznali neke dijelove svoje djece koje možda ranije nisu vidjeli.

Djeca su, iako nisu bila prisutna u prostoriji, na neki način dobila priliku reći nešto što možda nikada ne bi izgovorila za stolom kod kuće.

Ja sam upoznao njih.

Upoznao sam njihove roditelje.

A možda je najveći dobitak za mene lično to što sam ponešto novo naučio i o sebi.

Sve je počelo tokom ljetnog raspusta.

Jednom običnom idejom.

Pitanjima koja sam pisao, brisao, mijenjao, ostavljao, pa ponovo zapisivao. Onda opet brisao. Pa se opet vraćao.

Kada se sjetim koliko sam puta bio nezadovoljan, uvjeren da može bolje...

Možda i može.

Ako se ponovo upustim u ovakvu avanturu, sigurno ću neke stvari promijeniti.

Ali danas znam nešto što nisam znao u julu.

Nisam morao napraviti savršen leksikon.

Trebao sam samo napraviti dovoljno prostora da djeca progovore.

I imati dovoljno strpljenja da njihove odgovore ne pročitam prije nego što dođe pravi trenutak.

Na kraju se pokazalo da nisam napravio samo leksikon.

Nastalo je nešto što će se čuvati.

Nešto što ću im predati jednog dana kada budu odlazili od mene u svoje nove avanture.

A prije nego što odu, još jednom ćemo ga zajedno otvoriti.

Čitati.

Prisjećati se.

U nadi da ćemo se tada više smijati.

I da će nas manje boljeti.

Možda je upravo to razlog zbog kojeg od nekih ideja ne treba tako lako odustati.

P. S.

Sjećate se naslova?

„Šaljem svoje loše navike na Mjesec.“

Vjerujem da vam je sada jasno da to nije moja rečenica.

Moja je samo ona posljednja riječ:

„Zauvijek!“

Sve ostalo napisala je jedna naša drugarica kojoj je u nekim situacijama potrebna dodatna podrška.

I baš me ona podsjetila koliko često mi odrasli pogriješimo kada unaprijed odlučimo koliko jedno dijete može razumjeti, osjetiti ili reći.

Možda baš zato sve manje volim onu frazu „posebne potrebe“.

Svi mi imamo svoje potrebe.

Neke se samo lakše vide.

A neke mnogo teže.

P. P. S.

Kolegice i kolege koji djecu učite jeziku, nadam se da mi nećete previše zamjeriti poneki zalutali zarez, nespretnu rečenicu ili kakvu pravopisnu grešku.

Nisam pisac.

Samo sam jedan, nadam se, sasvim običan i normalan nastavnik informatike koji je imao potrebu ispričati jednu priču.

Uvjeren sam da je ovu bilo važnije ispričati nego savršeno napisati.

Ako neko od kolegica i kolega poželi pokušati nešto slično sa svojim učenicima i roditeljima, uz ovaj tekst ostavljam i obrasce koje sam koristio.

Slobodno ih preuzmite, prilagodite svom odjeljenju i svom načinu rada i, ako vam se učine korisnim, pokušajte.

Možda vam se neće dogoditi ista priča.

Iskreno, nadam se da i neće.

Ne bi ni trebala.

Ali se nadam da ćete otvoriti dovoljno prostora da se dogodi — vaša.

Tags

Odgojne strategije | Istraživanje i stvaranje | Istraživanje | Aktivnosti sa učenicima | Aktivnosti sa porodicom

Custom fields

Collections

Autorski tekstovi